

Spel om pengar bland unga i Göteborg

- Uppgifter från drogvananeundersökningarna 2013 - 2016

Drogvaneundersökningar i Göteborg

Drogvaneundersökningarna bland skolelever i Göteborg görs vart tredje år i samarbete med Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Samtliga elever i årskurs 9 och i gymnasiet år 2 svarar på frågor som rör erfarenheter av alkohol, narkotika, tobak och spel samt skol- och familjesituation. I Göteborg har liknande undersökningar genomförts vid fem tillfällen, år 2004, 2007, 2010, 2013 och 2016. För att överensstämja med CAN:s riksuppsökning har frågeformuläret omarbetats något under den period som Göteborgsundersökningarna har genomförts (www.can.se).

På webbsidan för Kunskapskällan, Social resursförvaltning, Göteborgs Stad, <http://socialutveckling.goteborg.se/kk> finns fler rapporter, bland annat *Skolelevers drogvanor Göteborg 2016* och rapporter som rör varje enskild stadsdel. Har du frågor om den aktuella rapporten eller drogvanundersökningen i övrigt, kontakta Ulla Kungur, e-post: ulla.kungur@socialresurs.goteborg.se

Antal svarande elever

I senaste undersökningen 2016 svarade 3 826 elever i årskurs 9 och 4 365 elever i gymnasiet år 2 på enkäten i Göteborgsskolorna. Svarsfrekvensen var i båda årskurserna runt 80 procent. I tidigare drogvanundersökningar har antalet svarande elever varit på ungefär samma nivå. I rapporten gör vi beräkningarna efter elevens boende, det vill säga stadsdelen som eleven uppger som sin bostadsort.

Nedan redovisas antal elever som svarat på drogvanundersökningens enkät uppdelat per stadsdel. Eleverna har i den senaste undersökningen kunnat ange alternativt annan könsidentitet och de utgör 64 elever i årskurs 9 och 54 i gymnasiet år 2. Gruppen är för liten för att kunna särredovisas men ingår då det totala resultatet redovisas. 22 elever i årskurs 9 och 13 elever i gymnasiet år 2 har inte besvarat frågan om kön.

Tabell 1. Antal elever boende i Göteborg som ligger till grund för drogvanundersökningen 2016, fördelat efter kön och stadsdel.

Stadsdel	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt
Angered	215	228	454	178	167	358
Askim-Frölunda-Högsbo	200	201	405	168	205	379
Centrum	70	66	140	97	119	217
Lundby	84	90	176	50	52	104
Majorna-Linné	106	102	212	92	101	200
Norra Hisingen	200	211	417	147	157	312
Västra Göteborg	209	253	473	190	205	401
Västra Hisingen	245	251	514	199	174	386
Örgryte-Härlanda	129	129	262	104	127	236
Östra Göteborg	125	138	270	135	111	248
Elever boende i Göteborg med skola i annan kommun	48	59	112	72	43	116
Göteborg	1707	1831	3624	1510	1557	3134

Spelutvecklingen nationellt

I jämförelse med alkohol är spel om pengar ett relativt nytt forskningsområde. Den första vetenskapliga artikeln om spel och ungdomar kom 1985. Sedan början av 2000-talet har CAN i riksundersökningarna ställt frågor om spel till ungdomarna (www.can.se). På riksnivå har spel om pengar legat på ungefär samma nivå de senaste åren, utom viss minskning hos flickorna. Överlag är det en större andel pojkar som har spelat om pengar. År 2018 var det i årskurs 9 20 procent av pojkarna och i gymnasiet andra år 31 procent av pojkarna som det senaste året hade spelat om pengar. För flickornas del var det 7 procent i båda årskurserna.

Det är en åldersgräns på 18 år för att få spela om pengar. I början av 2019 infördes viss reglering av spelmarknaden i Sverige. I korthet innebär förändringarna en övergång till ett licensbaserat system. Hittills har en stor del av spelandet varit oreglerat och bedrivits av onlinebaserade företag. Den nya lagen är tänkt att verka förebyggande och bättre hantera problemspelande och spelberoende.

Enligt CAN har undersökningar visat att ungas spel om pengar samvarierar med ansträngda sociala relationer, sämre skolresultat, avvikande beteende, kriminalitet, psykiska ohälsa och ökad risk för problematiskt spelande i vuxen ålder. Dessutom lyfter man fram att spel om pengar hos ungdomar är mer svårupptäckt för föräldrarna och omgivningen än användning av alkohol, tobak och narkotika.

Ungas spel om pengar i Göteborg

I Göteborgsundersökningen har frågorna om spel varit med sedan starten 2004 men förändrats under tiden. Vid de första undersökningstillfällena var frågorna uppdelade på spel om pengar på internet, andra spel och lotterier. Vid undersökningarna 2013 och 2016 ställdes frågan *Har du någon gång spelat om pengar?* De olika svarsresultaten blir inte jämförbara. Därför visas nedan hur ungdomarna svarat i de två senaste undersökningen 2013 och 2016.

**Tabell 2. Andelen elever som spelat om pengar.
Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2013 – 2016**

Anges i % av svarande elever	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	2013	2016	2013	2016
Spelat om pengar någon gång	25	21	33	29
Spelat om pengar det senaste året	19	15	26	23
Spelat om pengar de senaste 30 dagarna	7	7	13	11

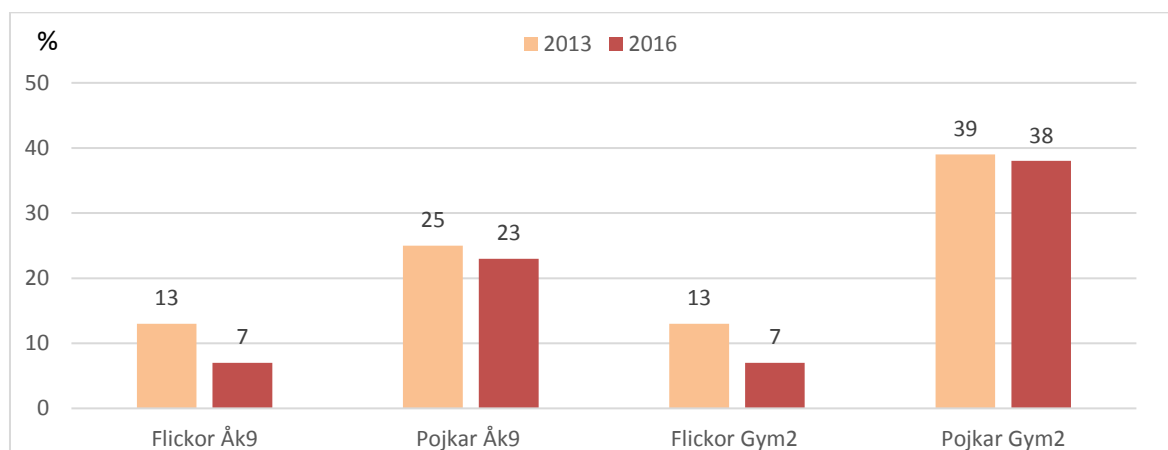
Mellan åren 2013 och 2016 märks en liten minskning av ungdomarnas spel om pengar i båda årskurserna. I årskurs 9 är det något mer än var femte elev som någon gång har spelat om pengar och i gymnasiet är det ungefär en tredjedel, något färre 2016.

När det gäller spel den senaste månaden sjunker siffrorna till 7 procent i grundskolan och 11 procent i gymnasiet.

Pojkars och flickors spelande

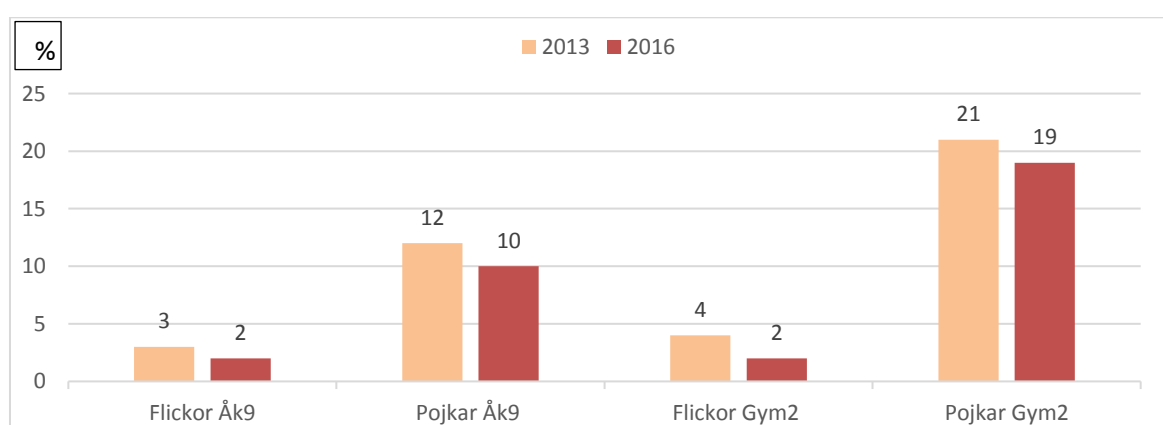
Överlag är spel om pengar påfallande könsstereotypiskt. Både CAN:s årliga undersökningar och totalundersökningarna i Göteborg visar att det i huvudsak är pojkarna som ägnar sig åt spel om pengar. Det är också så att skillnaderna mellan könen ökar med åldern och är större i gymnasiet än i grundskolan. Nedan jämförs flickors och pojkars spel om pengar det senaste året i undersökningarna 2013 och 2016.

Diagram 1. Andelen elever som spelat om pengar det senaste året, efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2013 – 2016.

Både i årskurs 9 och andra året i gymnasiet har andelen bland flickorna som spelat om pengar sjunkit mellan undersökningarna, från 13 till 7 procent. Det är cirka en fjärdel av pojkarna i årskurs 9 som uppger att de spelat om pengar det senaste året, medan siffran i gymnasiet stiger till över en tredjedel. Nedan jämförs flickors och pojkars spel om pengar under den senaste månaden i de två senaste undersökningarna.

Diagram 2. Andelen elever som spelat om pengar de senaste 30 dagarna, efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2013 – 2016

Det är betydligt färre elever som uppger att de spelat den senaste månaden. Det är 2 procent av flickorna i båda årskurserna i den senaste undersökningen och antalet har sjunkit sedan 2013. Bland pojkarna är det 2016 10 procent i årskurs 9 och 19 procent i gymnasiet år 2, vilket innebär en liten minskning även för pojkarna. Till antalet är 2 procent av flickorna 28 elever i gymnasiet år 2 och 19 procent av pojkarna är 302 elever.

Ungas spel om pengar i stadsdelarna

I tabellen nedan visas från de två senaste undersökningarna 2013 och 2016 vad ungdomarna uppger om spel om pengar det senaste året i respektive stadsdel i Göteborg.

Tabell 3. Andelen elever som under det senaste året spelat om pengar, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2013 - 2016.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	2013	2016	2013	2016
Angered	14	13	20	19
Askim-Frölunda-Högsbo	18	22	27	28
Centrum	22	19	37	29
Lundby	18	7	21	14
Majorna-Linné	16	15	26	27
Norra Hisingen	25	15	30	20
Västra Göteborg	19	17	25	23
Västra Hisingen	19	12	26	22
Örgryte-Härlanda	22	20	27	27
Östra Göteborg	14	12	21	17
Göteborg	19	15	26	23

Det är relativt stor skillnad mellan elevernas spelande om pengar i stadsdelarna. I årskurs 9 finns 2016 de högsta siffrorna i Askim-Frölunda-Högsbo, 22 procent och därefter kommer Örgryte-Härlanda, 20 procent. I Lundby finns den lägsta andelen elever som anger att de har spelat om pengar det senaste året, 7 procent. I de flesta av stadsdelarna är andelen något lägre än 2013.

Bland gymnasieeleverna finns de högsta siffrorna 2016 i Centrum, Askim-Frölunda-Högsbo och i Majorna-Linné med strax under 30 procent. Även bland gymnasieeleverna är andelen lägst i Lundby med 14 procent, näst lägst är det i Östra Göteborg med 17 procent. Även i gymnasiet har andelarna i de flesta stadsdelarna sjunkit något sedan 2013.

Spel och lotterier som ungdomarna deltagit i

För att få en uppfattning om vad det är för typ av spel om pengar som ungdomarna har ägnat sig åt har frågan ställts om flera olika spel och lotterier. Eleverna har också kunnat svara på alternativet flera gånger i veckan när det gäller olika spel, men de eleverna är relativt få och har därför räknats in i kategorin flera gånger i månaden.

Tabell 4. Spel och lotterier som ungdomarna har deltagit under det senaste året. Andelen elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2016.

Anges i % av alla svarande elever	Flera gånger i månaden	En gång i månaden eller mer sällan	Flera gånger i månaden	En gång i månaden eller mer sällan
	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
Spelautomater	0,5	2,3	0,8	4,0
Lotter	0,9	4,5	1,2	7,8
Nummerspel t.ex. Lotto, Keno	0,5	0,8	0,4	1,8
Sportspel t.ex. tips, hästar	1,4	1,7	3,2	3,3
Poker på internet	0,8	0,9	1,4	2,0
Bingo på internet	0,3	0,4	0,2	0,9
Andra spel via internetbolag	1,4	1,3	2,2	2,0
Poker	1,3	2,6	2,8	6,6
Övriga spel om pengar	2,4	3,5	2,5	5,1

Av tabellen framgår att det i årskurs 9 handlar om relativt få elever som svarar att de spelar om pengar så ofta som flera gånger i månaden. Till antalet är det till exempel 19 elever som säger att de spelat på spelautomater och 49 elever som säger att de spelat något sportspel flera gånger i månaden. I kategorin en gång i månaden eller mer sällan är andelarna större. Till exempel är det till antalet 164 elever, 4,5 procent som köpt lotter och 93 elever, 2,6 procent, anger att de spelat poker om pengar en gång i månaden eller mer sällan.

I gymnasiets andra år är det fler elever som anger att de spelat flera gånger i månaden eller oftare, sportspel: 3,2 procent är 101 elever och poker: 2,8 procent är 87 elever. Ännu fler har spelat någon gång i månaden eller mer sällan, 7,8 procent har köpt lotter vilket är 244 elever och 6,6 procent har spelat poker vilket till antalet utgör 206 elever.

Hur mycket har eleverna spelat för?

På frågan om hur mycket pengar eleven spelat för finns egentligen fyra svarsalternativ. Här har de två lägre summorna mindre än 50 kronor och mellan 50 och 99 kronor slagits samman då det handlar om så få elever, speciellt bland flickorna.

Tabell 5. Hur mycket pengar har eleverna använt till spel. Gäller senaste 30 dagarna. Andelen elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2016.

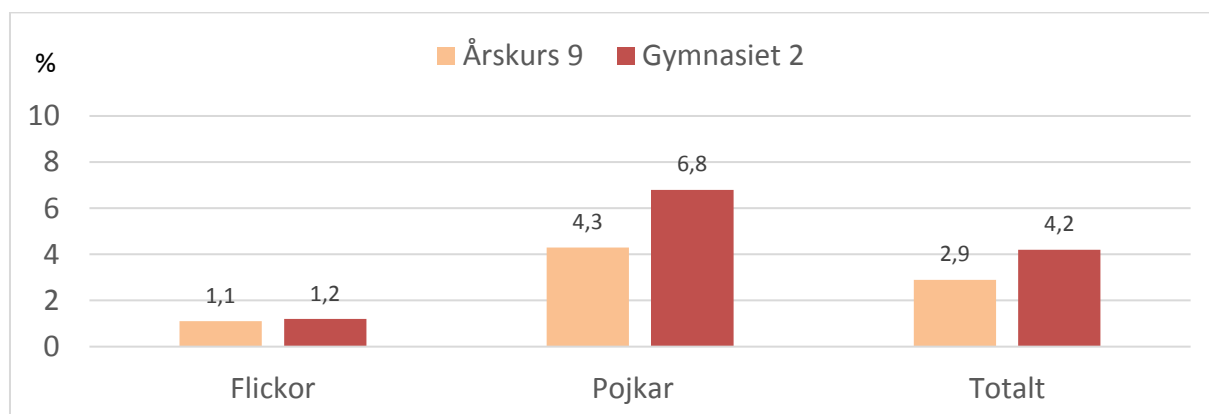
Anges i % av alla svarande elever	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Mindre än 100 kronor	4,4	10,8	5,5	17,4
Mellan 100 – 300 kronor	0,6	3,3	0,6	4,9
Mer än 300 kronor	0,6	4,0	0,5	8,2

Svaren från eleverna om hur mycket de spelat för gäller den senaste månaden. Det är stor skillnad mellan flickorna och pojkarna. När det gäller pojkarna ökar andelen som spelat med åldern och därmed summorna man spelat för och det blir därför betydligt fler i gymnasiet än i grundskolan. Det är däremot ingen större skillnad mellan flickorna i årskurs 9 och de i gymnasiet år 2. Som exempel handlar det antalsmässigt om ett 10-tal flickor i grundskolan och ungefär samma antal i gymnasieskolan, som spelat för mer än 300 kronor, medan det är 73 pojkar i årskurs 9 och 127 pojkar i gymnasiet år 2 som spelat för lika mycket.

Problematiskt spelande

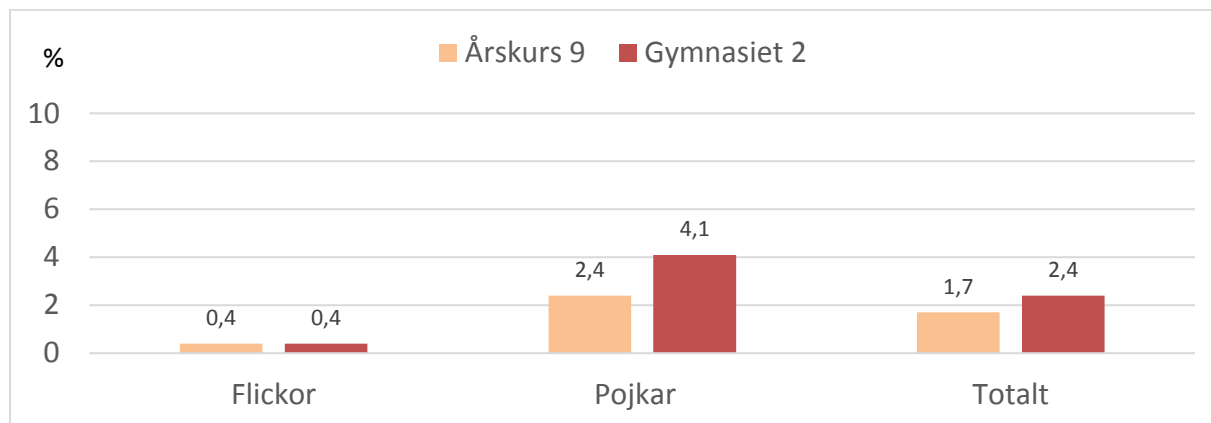
I CAN:s senaste rapporter nämns att trots att andelen elever som spelar om pengar varierar i liten grad kan det i gruppen som spelat, finnas mer eller mindre problematiska spelare. För att undersöka förekomsten av problematiskt spelande har två frågor använts i enkäten, *Har du känt att du måste spela för mer och mer pengar?* och *Har du ljugit om hur mycket du spelar för människor som är viktiga för dig?*

Diagram 3. Andelen elever som känt att de måste spela för mer och mer pengar? Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2016.

Det könsstereotypiska mönstret visas på samma sätt i svaren på denna fråga. Det är till antalet 18 flickor vardera i årskurserna som svarat ja på frågan. Det är 4,3 procent, 78 pojkar i årskurs 9 och 6,8 procent, 106 pojkar i gymnasiet år 2 som anger att de velat spela mer och mer.

Diagram 4. Andelen elever som svarat att de ljugit om hur mycket du spelar för människor som är viktiga för dig? Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2016.

Samma mönster visar sig i svaren på frågan om man ljugit om sitt spelande. Det handlar om 6 och 7 flickor i de olika årskurserna, medan det är 44 pojkar i årskurs 9 och 64 pojkar i gymnasiet andra år.

Spel om pengar och andra riskbeteenden

Det är vanligt att samma person har flera riskbeteenden. En riskabel livsstil inom ett område hänger ofta ihop med riskfaktorer inom ett annat område. CAN:s sammanställningar visar att bland de elever som uppger användning av en substans förekommer i högre grad även annan substansanvändning eller att eleven spelat om pengar jämfört med dem som inte använt något.

I tabellen nedan har erfarenheten av att ha spelat om pengar tagits som utgångspunkt och sambandet med bruk av alkohol, narkotika och tobak samt tidig debut när det gäller alkohol visas.

Tabell 6. Andelen elever som uppger andra riskbeteenden bland dem som spelat om pengar i jämförelse med dem som inte spelat. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2016.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Spelat om pengar	Ej spelat om pengar	Spelat om pengar	Ej spelat om pengar
Intensivkonsumtion av alkohol någon gång per månad eller oftare*	13	5	39	20
Berusningsdebut vid 13 år eller yngre	5	3	11	5
Röker och/eller snusar	20	10	41	26
Använt narkotika någon gång	12	5	31	15

*Intensivkonsumtion innebär att vid samma tillfälle/ minst en gång i månaden dricka motsvarande mängd alkohol som en flaska vin eller fyra burkar starköl.

Tabellen ovan visar att bland eleverna i årskurs 9 som spelat om pengar är det nästan tre gånger vanligare att man också berusningsdricker jämfört med dem som inte spelat. I gymnasiet år 2 finns i gruppen som spelat om pengar nästan dubbelt så stor andel som berusar sig ofta jämfört med dem som inte spelat. Det är också en större andel elever i båda årskurserna bland dem med spelerfarenhet som har en tidig berusningsdebut. Tabellen visar också att det ibland alla eleverna med spelerfarenhet är ungefär dubbelt så vanligt att använda tobak eller att ha testat narkotika än bland dem som inte spelat om pengar. Det är tydligt att riskbeteenden förstärker varandra.

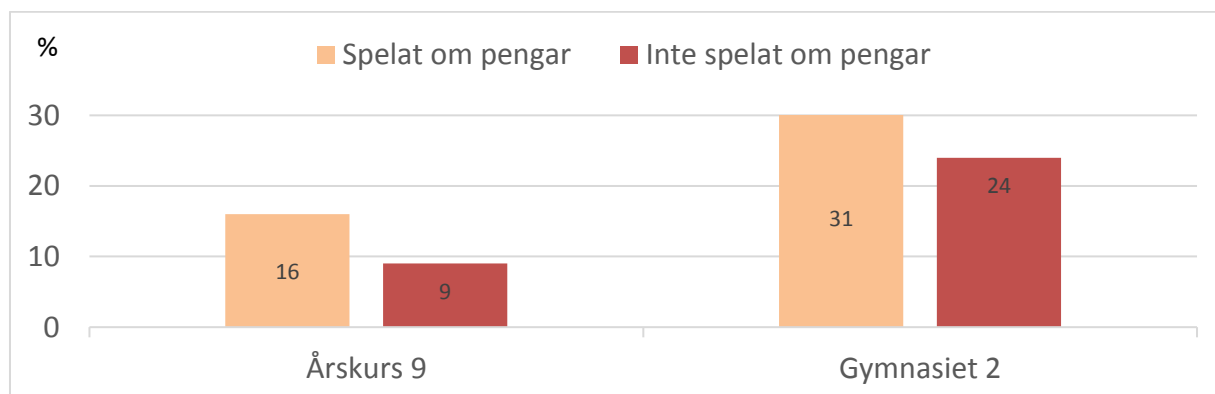
Risk- och skyddsfaktorer finns inom olika områden

Forskningen inom preventionsområdet har under de senaste årtiondena handlat om vilka risk- och skyddsfaktorer som ökar respektive minskar risken för alkohol- och narkotikamissbruk, men även till exempel psykisk ohälsa, kriminalitet och problematiskt spelande. Faktorerna är ofta desamma för olika typer av problem och på samma sätt kan insatser mot ett problembeteende ge effekter på andra. Effektiva förebyggande och främjande insatser handlar om att påverka viktiga risk- eller skyddsfaktorer.

Definitionen av risk- och skyddsfaktorer beskrivs som attityder, förmågor, föreställningar och beteenden som bedöms påverka uppkomsten av problem. Det är både ungdomens individuella förutsättningar och omständigheter i omgivningen som påverkar utgången. Enstaka riskfaktorer har i allmänhet en begränsad betydelse, men ett ökat antal leder till en ökad risk. Exempel på riskfaktorer är olika typer av brister i familjen, när det gäller anknytning, uppfostran eller tillsyn. Samtidigt utgör familjen den faktor som skyddar bäst mot missbruk, om den känslomässiga kontakten är god och det finns tydliga gränser. I skolan utgörs de främsta skyddande faktorerna av ett gott skolklimat och att eleverna trivs och har framgång i skolan. En faktor är skyddande om den i första hand stärker banden mellan människor och i andra hand skapar tydliga regler för ett beteende.

Regelbundet skolk är en riskfaktor som i olika undersökningar visar på starkt samband med andra riskbeteenden och skolmisslyckande. Om en skola har många skolkande elever är det ofta ett tecken på att eleverna inte trivs och att det finns problem till exempel med droger. Mellan de senaste undersökningarna har dock andelen skolkande elever minskat både i grundskolan och i gymnasiet. I diagrammet nedan visas sambandet mellan spel om pengar och skolk.

Diagram 5. Andelen elever som uppger att de skolkar en gång i månaden eller oftare bland dem som spelat om pengar jämfört med dem som inte spelat. Årskurs 9. Göteborg. 2016.

Bland de elever som spelat om pengar finns det en större andel som också skolkar en gång i månaden eller oftare jämfört med dem som inte spelat, nästan dubbelt så många i årskurs 9.

Skolor med idrottsprofil

För att få en uppfattning om skolor med idrottsprofil har elever som är mer benägna att spela om pengar har de skolornas elever jämförts med genomsnittet för alla elever. I grundskolorna i Göteborg med idrottsprofil är andelen elever i årskurs 9 som uppger att de spelat om pengar det senaste året 22 procent. Genomsnittet för alla elever i årskurs 9 är 15 procent. För gymnasieelevernas del skiljer det också några procentenheter, 27 procent för eleverna i idrottsgymnasierna och 23 procent i alla gymnasier. Även om skillnaden inte är så stor är det en något större prevalens i idrottsskolorna när det gäller spel om pengar.

Sammanfattning

Det som är mest iögonfallande när det gäller resultaten om spel bland unga i drogvanundersökningarna är det könsstereotypiska mönstret. Det är i huvudsak pojkar som spelar om pengar. Samma resultat får CAN i sina riksundersökningar varje år, med relativt liten differens mellan åren.

I Göteborg är det i årskurs 9 något mer än var femte elev som någon gång har spelat om pengar och i gymnasiet är det ungefär en tredjedel. När det gäller spel den senaste månaden sjunker siffrorna till 7 procent i grundskolan och 11 procent i gymnasiet. Det är en liten minskning av ungdomarnas spel om pengar i båda årskurserna mellan åren 2013 och 2016.

Under 2014 införde Svenska Spel ett obligatoriskt spelkort som skulle ge en bättre ålderskontroll. Det kan eventuellt ha påverkat en viss nedgång mellan de senaste två undersökningarna som gjorts i Göteborg. Samtidigt har inte regeln om spelkort gällt hos andra spelbolag. Erfarenheten vid de senaste undersökningarna i riket, efter 2016, är dock att det varit en liten ökning av problematiskt spelande, speciellt bland pojkarna.

Den lagändring som infördes i början av 2019 kan verka förebyggande mot problemspelande. Det resultatet märks förhoppningsvis i 2019 års undersökning. I Göteborgsundersökningarna, liksom i CAN:s riksundersökningar, visas hur ungas spel om pengar samvarierar med övriga riskbeteenden, som skolproblem och användning av olika typer av substanser. Samtidigt så är, enligt CAN, spel om pengar hos ungdomar mer svårupptäckt för föräldrarna och omgivningen än användning av alkohol, tobak och narkotika.

Kontaktuppgifter till olika verksamheter som arbetar mot spelberoende

Spelberoendes förening i Göteborg

Telefon: 031-704 14 41, E-post: goteborg@spelberoende.se, patrik@spelberoende.se, jimmy@spelberoende.se, judith@spelberoende.se

Spelberoendeteamet i Göteborg

Telefon: 031-367 92 60, E-post: spelberoendeteamet@socialresurs.goteborg.se

Stödlinjen – första hjälpen vid spelproblem, Telefon: 020-819 100

Spelpaus.se. Spelinspektionens nationella självavstängningsregister.